

УДК 81.373.611:811.112.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-3-32>**Наталя ХОДАКОВСЬКА,***orcid.org/0000-0002-9493-7261*

доктор філологічних наук,

доцент кафедри німецької філології

Київського національного лінгвістичного університету

(Київ, Україна) *khodakn@gmail.com***СИНЕРГЕТИКА СЛОВОТВІРНОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ**

Статтю присвячено особливому міждисциплінарному способу філологічних студій – синергетиці, в рамках якої висвітлюються механізми процесу самоорганізації словотвірної системи сучасної німецької мови, розгляду основних словотворчих засобів німецького словотвору, а саме словоскладання, деривації, редуплікації, телескопії (контамінація), скорочення і конверсії. Зазначено, що з позицій синергетики словотвір сучасної німецької мови розглядається як відкрита, нелінійна, самоорганізаційна система, компоненти якої взаємодіють і взаємодоповнюють одне одного. Підкреслено, що структура німецького словотвору є динамічним процесом, що змінюється та модифікується, тобто зумовлюється його відкритістю як системи. Відкритість словотвірної системи німецької мови розкривається природою вербокреації, її зміною, що полягає у створенні нових лексичних одиниць. Будь-яка система здатна опанувати зовнішній вплив, постійно знаходиться у чергуванні – флуктуації, що сприяють перебудові мови, оптимізують її стан і адаптацію до навколишнього середовища. Виділено, що флуктуації є основним чинником розвитку мовної системи. Під час вербокреації відбувається не тільки оновлення вже існуючих лексичних одиниць, але й утворення нових. Визначено, що способами вербокреації є словоскладання, афіксація, редуплікація, телескопія (контамінація), скорочення і конверсія. Найбільш продуктивним способом створення нових слів з погляду вербокреації є словоскладання, яке слугує появі нових лексичних одиниць. Процес вербокреативної деривації характеризується співдією принципів детермінізму, ймовірності і випадковості, які і здійснюють функціонування і розвиток словотвірної системи німецької мови.

Ключові слова: синергетика, вербокреативна деривація, словоскладання, деривація, редуплікація, телескопія, скорочення, конверсія.

Natalia KHODAKOVSKA,*orcid.org/0000-0002-9493-7261*

Doctor of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of German Philology

Kyiv National Linguistic University

(Kyiv, Ukraine) *khodakn@gmail.com***SYNERGETICS OF THE WORD-FORMATION SYSTEM
OF THE MODERN GERMAN LANGUAGE**

This article is dedicated to a unique interdisciplinary approach to philological studies – synergetics. Within this framework, the mechanisms of self-organization of the word-formation system of the modern German language are illuminated, with a focus on the main word-formation means of German word-formation, namely compounding, derivation, reduplication, telescoping (contamination), abbreviation, and conversion. It is emphasized that, from the perspective of synergetics, the word-formation of the modern German language is considered an open, nonlinear, self-organizing system, the components of which interact and complement each other. It is underscored that the structure of German word-formation is a dynamic process that changes and modifies, thus being determined by its openness as a system. The openness of the word-formation system of the German language is revealed through the nature of verbocreation, its changes, involving the creation of new lexical units. Any system is capable of assimilating external influence, constantly undergoing fluctuations – fluctuations that contribute to the restructuring of the language, optimizing its state, and adapting to the environment. It is highlighted that fluctuations are a fundamental factor in the development of the linguistic system. During verbocreation, not only the renewal of existing lexical units occurs but also the formation of new ones. It is determined that compounding, affixation, reduplication, telescoping (contamination), abbreviation, and conversion are the ways of verbocreation. Compounding is identified as the most productive way of creating new words from the perspective of verbocreation, serving the emergence of new lexical units. The process of verbocreative derivation is characterized by the interplay of the principles of determinism, probability, and randomness, which govern the functioning and development of the word-formation system of the German language.

Key words: synergetics, verbocreative derivation, compounding, derivation, reduplication, telescoping, abbreviation, conversion.

Постановка проблеми. Друга половина ХХ століття характеризується початком формування нового міждисциплінарного наукового напрямку, що має назву «синергетика» (новітня загальнонаукова теорія самоорганізації). Предметом якої є дослідження законів і закономірностей глобальної еволюції відкритих, складних систем, головною ознакою яких є нестійкість, нерівноважність та нелінійність. Синергетика, за Г. Хакеном, – це наука про сумісну, когерентну дію компонентів і підсистем у різних складних системах, про частину загального системного аналізу, метою якої є встановити універсальні закономірності поведінки й загальні закони самоорганізації складних динамічних систем (Haken, 2000). Синергетика як самостійна наукова парадигма сформована на прояв загальних закономірностей в процесах еволюції систем різної природи, тобто будь-який еволюційний процес характеризується низкою змін протилежних станів – порядку і хаосу в системі, об'єднаними фазами переходу до хаосу і виходу із хаосу (самоорганізації).

Аналіз досліджень. Основні ідеї та принципи синергетики застосовувалися для вивчення різних мовних явищ, а саме становлення синергетики як нової наукової парадигми, діахронічна лінгвосинергетика, мова як синергетична система (Т. І. Домброван), синергетика і лінгвістичні парадигми, синергетика дискурсу (Л. С. Піхтовнікова), чинники системотворення мистецького ідіолекту, пам'ять слова в поетичному ідіолекті (О. О. Семенець), системи словотвору (С. М. Єнікєєва) та ін. (Лінгвосинергетика, 2018), фрактальна самоорганізація словотвірної системи німецької мови (Щигло, 2019). Еволюція словотвірної системи німецької мови в лінгвосинергетичному вимірі представлена і досліджена в дисертації Л. В. Щигло (Щигло, 2020).

Таким чином, **метою** нашої статті є дослідження способів словотвору німецької мови з позицій міждисциплінарної парадигми наукового пізнання – синергетичної, що поглиблює дослідницьку сферу та збагачує вчення про словотвір новими прийомами та методами наукового пошуку.

Виклад основного матеріалу. Розвиток мови є результатом суперництва двох тенденцій – з одного боку, прагненням мовної системи до незмінності, що забезпечує її здатність слугувати засобом спілкування, а з іншого боку, – необхідністю реагувати на зміни в суспільстві та на умови функціонування мови. Боротьба та єдність цих двох тенденцій забезпечують як відносну стабільність, так і динамічність та розвиток мовної системи.

Лексично-семантична система мови є найбільш динамічною і рухома. Наш світ постійно змінюється, а разом з ним змінюється і словниковий склад мови. Він весь час перебуває в русі: зникають слова, які ми не вживаємо, але натомість з'являються нові лексичні одиниці, адже виникає потреба називати нові предмети, явища, поняття. Мова у всій сукупності – складна система, елементи якої співвіднесені та пов'язані між собою системою відношень і зв'язків та здатна до самоорганізації, що свідчить про її синергетичний характер (Єнікєєва, 2010: 196). Єнікєєва С. М. наголошує, що «відкритість словотвірної системи визначається самою природою вербокреації, її трансформаційним призначенням, яке полягає у формуванні лексичних одиниць з конститuentів інших рівнів мовної системи» (Єнікєєва, 2011: 10).

Вивчення способів внутрішньої організації лексичного складу мови є одним із провідних напрямів сучасного мовознавства, зокрема теорії словотвору. Між розвитком лексичної і словотвірної систем існує діалектичний зв'язок: розвиток словотвору обумовлює більшу системність і впорядкування словникового складу, а збагачення словникового складу супроводжує зміни способів і засобів створення лексичних одиниць.

Коли у суспільстві виникає необхідність найменування нових явищ та процесів, у колективній свідомості носіїв мови відбувається наростання невизначеності або стурбованості, причиною якої є протиріччя між потребою у комунікації та відсутністю вербальних засобів для задоволення цієї потреби. Енергетична напруга ззовні передається словотвору, трансформуючись у інтенсивний пошук тих механізмів і засобів, за допомогою яких можна було б створити лексичні одиниці, які найбільш адекватно і точно відображали б сутність явища, що потребує назви. Завдання словотвору полягає у створенні номінативних одиниць на основі вже існуючих в мові словотворчих засобів і механізмів. Виконавши це завдання, словотвір «звільняється» від «інноваційного слова», таким чином, «скидаючи» енергетичну напругу за межі своєї системи. Оскільки структура словотвору є динамічним процесом, то вона налаштована на варіювання та зміну. Виходячи з принципу позитивного зворотного зв'язку, будь-яка відкрита система здатна засвоювати зовнішній вплив, перебуваючи у постійному чергуванні – *флуктуації* (випадкові відхилення), що перебудовують мову та наближують до оптимального стабільного стану і оптимальної адаптації до середовища. Саме флуктуації вважаються в синергетиці рушійною силою розвитку мовної системи, саме

від них залежить можливість утворення нового порядку (Щигло, 2018: 213).

Так, в кінці XX на початку XIX століття у сучасній німецькій мові з'явилися лексичні одиниці: *die G7, die OECD-Staaten, Gen X, Giant XL, Gummy-Smile, Facelifting, Orthorexie, Skin-RadianceKomplex, Web-Applikation, Win-Win-Situation, KN-23 und KN-25 Raketen, Anti-Drohnen-Einheiten, G7-Präsidentschaft*. Способи створення подібних лексичних одиниць є нетрадиційними. Такі флуктуації в процесі **вербокреативної деривації** (словотворення, спосіб утворення слів) (термін Єнікеєвої, 2013: 199) зазвичай вносять елемент невизначеності в стійку систему словотвору й надалі, через формування нових словотворчих засобів, моделей і навіть нових способів словотворення, можуть викликати її реорганізацію. Під вербокреативною деривацією ми розуміємо послідовні зміни і результати утворення слів, що відбуваються завдяки структурній трансформації, семантичного варіювання лексичних одиниць або завдяки творенню нових мовних знаків різними способами словотворення. Способами вербокреативної деривації є словоскладання, афіксація, редуплікація, скорочення, конверсія і телескопія.

Процес розвитку системи є зміною частин розподілу шляхів розвитку, коли з тих чи інших причин система втрачає рівновагу і основною її ознакою стає уявний характер альтернативних сценаріїв подальшого розвитку і періодів стійкості, рівноваги, коли система організується навколо атракторів. Зона біфукації (напрямок можливих шляхів розвитку системи мови) характеризується принциповою непередбачуваністю: яку структуру обере система, яким шляхом вона буде розвиватися або не буде розвиватися – все залежить від випадкових факторів.

На рівні біфукації потрібно брати до уваги розподіл шляхів формування вербальних одиниць для номінації певного об'єкта дійсності. У німецькій мові є утворення серії вербальних знаків для назви певного предмета, ознаки, процесу. Наприклад, *Cyberspiele, Online-Spiele, Welt-Cyberspiele, Esport-Cyberspiele, Cyber-Spiel-Kultur, das World Wide Web, der Video-Chat, Computer-Sucht, Viren-Schutz-Programm, Anti-Virus-Programm, In-App-Kauf*.

У процесі вербокреації спостерігається взаємодія принципів детермінізму, ймовірності і випадковості (Єнікеєва, 2011: 19). Взаємодія і зв'язок яких забезпечує розвиток всієї словотвірної системи, оскільки окремі аспекти залишаються непередбачуваними і, якщо розглядати тільки їх, то процес буде безперервним та повільним, інші – передбачені з певним ступенем ймо-

вірності, треті – повністю неочікувані і непередбачені. Результати дослідження шляхів і способів словотворення у сучасній німецькій мові свідчать про дію всіх вищеназваних принципів.

Більшість лексичних одиниць сучасної німецької мови створюється традиційними способами словотворення (Lohde, 2006: 36-45):

1. **Zusammensetzung** (словоскладання): *Döner-Restaurant, Fast-Food-Menü, Shahed-Drohnen, Ukraine-Krieg*.

2. **Explizite und implizite Derivation** (явна і прихована деривація): *acht Sitze → Achtsitzer, alte Sprache → altsprachlich, schwarz sehen → Schwarzseher, schwarzseherisch; gießen → Guss, klingen → Klang, greifen → Griff, freisprechen → Freispruch*.

3. **Reduplikation, Doppelung** (редуплікація, подвоєння): *Kuddelmuddel (Durcheinander), Techtelmechtel (kleine Liebesaffäre), Schnickschnack (sinnloses Gerede)*.

4. **Kontamination** (змішання, телескопія): *Stagnation (Stagnation + Inflation), Persil (Perborat + Silikat), Globiläum (Globus + Jubiläum), Feurika (Feuer + Paprika), Formularifari (Formular + Lari-fari), akadämlich (akademisch + dämlich)*.

5. **Konversion** (конверсія, безафіксальний засіб словотвору): *jmdm. den Daumen drücken → das Daumendrücken, sich die Haare raufen → das Haareraufen, Kern → entkernen, trocken → trocknen, Silber → versilbern, zerfallen → Zerfall*.

6. **Kurzwörter** (скорочені слова): *Hiwi (Hilfswil-liger), O-Saft (Orangensaft), Promi (Prominenter), der Perso (Personalausweis), die Kita (Kindertages-stätte), das BAföG (Bundesausbildungsförderungsgesetz), die VHS (Volkshochschule), das Navi (Navigationserät), die Öffis (öffentliche Verkehrsmittel), die Reha (Rehabilitation)*.

Найбільш продуктивним способом утворення нових слів у німецькій мові є словоскладання, як спосіб вербокреативної деривації. Процес словоскладання, яким послуговується синергетична система лексичної деривації, спричиняє виникнення чималої кількості мовних інновацій, наприклад: *das Handymord, der Handypreis das Superleben, die Superaktivität, die Automüdigkeit, die Mehrwegmänner, das Mobilnetz, plattwalzen, knappsäckern, sprühregen*.

Втім, значна частина неологізмів створюється за участю **афіксоїдів** – словотворчих елементів, що проходять стадію формування. Висока вербокреативна активність нових афіксоїдів уможливує їх перехід до нормативних афіксів, наприклад: **-anz (-enz)**: *dominieren → Dominanz*; **-ar (-är)**: *Parlament → Parlamentär, Vokabel → Vokabular*; **-erie**: *Scharlatan → Scharlatanerie, -ee*: *resü-*

mieren → *Resümee*; **-ie**: *Despot* → *Despotie*; **-ier**: *Hotel* → *Hotelier*, *Parlament* → *Parlamentarier*; **-ing**: *Meeting*, *Dressing*, *dopen* → *Doping*; **anti-**: *Antikrebsmittel*, *Antifußball*; **hyper-**: *Hypernervosität*, *Hyperproduktion*; **ko-**: *Föderation* → *Konföderation*, *Kongenialität*, *Kollaboration*, *Korreferat*; **pro-**: *Proseminar*, *Pro-Kopf-Verbrauch*.

Окрім традиційних явищ у словотворі німецької мови трапляються і випадкові «спорадичні» випадки, з погляду законів вербокреації, наприклад: **B2A** *Business-to-Administration*, **B2B-Dienstleistungen**, **P2P**-Peer-to-Peer, **KuG**-*Kommunikation unter Gleichen*, **B2B-Unternehmen**, **B2B2C-Modell**, **B2B2C-Partnerschaften**, **B2B2C-Plattform**, **b2b2c** *Kundenversicherungsprogramm*, **360-Grad-Sicht auf die Kunden**, **B2B2C-Versicherung**, **47-Ohm-Widerstand**, **der P2P-Nutzer**.

Особливим класом словотворчих елементів є **напівафікси**. Це компоненти складних або похідних слів, які вживаються як вільні або зв'язані морфеми, використовуються для номінації предметів та явищ, позначають певні лексико-семантичні категорії – особу, предмет, інструмент, наприклад: **Bären-, Blitz-, Knall-, -geist**: *der Bärenhunger*, *der Blitzbube*, *der Knallkörper*, *der Poltergeist* (Ходаковська, 2008: 55). Етимологічно вони є лексемами або кореневими морфемами, які унаслідок їх використання як словотворчих елементів, стали асоціюватися з вербокреативними формантами. Серед таких напівафіксів найбільш продуктивними є напівпрефікси: **Bomben-, Bulle-, Heiden-Super-**; *die Bombenbesetzung*, *die Bullenhitze*, *die Heidenangst*, *das Superprogramm* і напівсуфікси: **-fritze, -geist, -hals, -hans, -meier, -mensch, -person, -sucht**: *der Meckerfritze*, *der Flattergeist*, *der Geizhals*, *der Fabelhans*, *der Angstmeier*, *der Unglücksmensch*, *die Frauenperson*, *die Putzsucht*.

Збагачення переліку словотворчих засобів відбувається завдяки вербокреативним елементам, які є фрагментами слів. Потенційно продуктивним способом творення нових слів вважається **редуплікація (Reduplikation, Doppelung)**. Редуплікація – це свідоме повторення в межах певного мовленнєвого відрізка однієї й тієї ж мовної одиниці з певною словотвірною, граматичною або стилістичною метою (Ніколашина, 2020: 26). У німецькій мові редуплікацію традиційно поділяють на: а) **просну (exakte Reduplikation)**: *Bling-Bling*, *effeff*, *fifty-fifty*, *igittigitt*, *Kiki*, *Mau-Mau*; б) **римвану (Reimdoppelung)**: *ratzfatz*, *ruckzuck*, *Flitzer-Blitzer*, *Hottentotten*, *Klimbim*, *Rambazamba*; та в) **анофонічну (Ablautdoppelung, арифоніска Doppelung)**: *Singsang*, *ritsch-ratsch*, *Flickflack*, *Ticktack*, *Hickhack*, *Krimskrams*.

Не менш продуктивним способом словотворення з погляду синергетики є **телескопія** (контамінація), коли фрагмент, що входить в архітектоніку телескопного слова, виконує функцію афікса. Телескопія – це не тільки продуктивний спосіб вербокреації, але й джерело виникнення нових словотворчих засобів. Завдяки високій частоті використання компонентів телескопізмів для створення структурно однотипних лексем, розвивається типізоване значення афікса. Слова-телескопи (бленди) утворюються здебільшого на позначення реалій, які одночасно мають характеристики їхніх вихідних складових (Гармаш, 2011: 98). Слова-бленди з'явилися в усному мовленні і позначали предмети та події повсякденного життя носіїв мови. У німецькій мові вживаються такі назви цього способу творення нових слів: *global + lokal* → *glokal*, *Fahrrad + paradiesisch* → *fahradiesisch*, *Mammut + Elefant* → *Mammufant*, *schleppen + Laptop* → *Schlepptop*, *Lakritz + Kritzelei* → *Lakritzelei*, *Hefezopf + Zopfspanne* → *Hefezopfspanne*, *klauen + kaufen* → *klaufen*, *Besserwisser + Wessi* → *Besserwessi*.

«*Früher hat man sie noch als «Schlepptop» bezeichnet – die meisten modernen Notebooks sind aber keine dicken Brocken mehr*» (computerbild.de, 06.09.2020).

«*Die Coronakrise hat einmal mehr gezeigt: Das Leben jedes Einzelnen folgt globalen Trends – globalen Entwicklungen mit spürbaren Auswirkungen konkret vor Ort*» (l-iz.de, 09.05.2020). З наведених вище прикладів стає зрозуміло, що телескопічне слово (слово-бленд) утворюється з двох лексичних одиниць шляхом скорочення структури обох складових. Завдяки своїм структурно-семантичним властивостям телескопічні слова досягають лінгвістичної економії для передачі змісту нових понять і явищ у різних сферах суспільства. Отож, телескопія як засіб словотворення є одною із складних синергетичних підсистем, якими оперує словниковий склад сучасної німецької мови.

З вербокреативними формантами асоціюються скорочені слова (**Kurzwörter**). Абревіатури слів надзвичайно продуктивні, вони трапляються майже в усіх сферах спілкування, а саме в мові бізнесу, техніки, науки, адміністрації, преси та реклами. У німецькій мові розрізняють два основних типи скорочених слів (Lohde, 2006: 55):

1) односегментні скорочені слова (**unisegmentale Kurzwörter**): *Promis* ← *Prominenten*, *Sebi* ← *Sebastian*, *Cello* ← *Violoncello*, *Ferdi* ← *Ferdinand*, *Ober* ← *Oberkellner*, *Womo* ← *das Wohnmobil*;

2) багатосегментні скорочені слова (**multisegmentale Kurzwörter**): *WMF* (*Württembergische*

Metallwaren-Fabrik), *UFA (Universum-Film-Aktiengesellschaft)*; *Sankra (Sanitätskraftwagen)*, *Leica (Leitz-Camera)*, *HeLaBa (Hessische Landesbank)*, *UFOKAT (Umweltforschungskatalog)*, *Degussa (Deutsche Gold- und Silberschmiedeanstalt)*. Згідно з законами вербокреації у словотворі німецької мови скорочені слова є «випадковими» і «нерегулярними».

Висновки. Таким чином, словотвір сучасної німецької мови в синергетичному аспекті є відкритою ієрархічною системою з нелінійними

шляхами розвитку. Проблема системності словотвору німецької мови полягає у визначенні синергетичної значимості закономірностей її структурної організації та розвитку.

Головним процесом самоорганізації системи словотвору німецької мови є переорієнтація лексичних одиниць, яка здійснюється унаслідок словоскладання, афіксації, редуплікації, телескопії (контамінації), скорочення і конверсії лексичних одиниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гармаш О. Л. Лінгвосинергетичний аспект розвитку словникового фонду англійської мови: монографія. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2011. 324 с.
2. Єнікієєва С. М. Лінгвосинергетика як напрямок сучасного мовознавства. Сучасні дослідження з іноземної філології : зб. наук. праць. Ужгород : Ужгород. нац. університет, 2010. Вип. 8. С. 196–203.
3. Єнікієєва С. М. Система словотвору сучасної англійської мови: синергетичний аспект (на матеріалі новоутворень кінця XX – початку XXI століть) : автореф. дис. д-ра філол. наук. Київ : Київський нац. лінгв. університет, 2011. 35 с.
4. Єнікієєва С. М. Базові й службові вербоформанти сучасної англійської мови. *Наук. вісник Східноєвропейського нац. університету ім. Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство.* 2013. № 20. С. 199–206.
5. Ніколашина Т. І. Редупліковані прислівники в українській словотвірній системі. *«Молодий Вчений».* 2020. 5.1 (81.1). С. 24–30.
6. Щигло Л. В. Діахронічна еволюція мови. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія».* 2018. Вип. 79. С. 211–215.
7. Щигло Л. В. Фрактальна самоорганізація словотвірної системи німецької мови. *«Філологічні трактати».* 2019. Том 11, № 1, с. 70–79.
8. Щигло Л. В. Еволюція словотвірної системи німецької мови в лінгвосинергетичному вимірі : автореф. дис. д-ра філол. наук. 2020. Харків: Харківський нац. університет імені В. Н. Каразіна.
9. Cannon G. *Blending. Morphologie : ein internationales Handbuch zur Flexion und Wortbildung.* 2000. Berlin, New York : de Gruyter. S. 972.
10. Haken H. *Information and Self-organization : A Macroscopic Approach to Complex Systems.* (Springer Series in Synergetics). 2000. Berlin : Springer-Verlag, 222 S.
11. Piirainen E. Schwampel, Gelbanlage oder Reich(t') im Alter? Wörter-Verbindungen. *Festschrift für Jarmo Korhonen zum 60. Geburtstag.* 2006. Frankfurt am Main : Peter Lang. S. 113–123.
12. Reischer J. Wortkreuzung und verwandte Verfahren der Wortbildung : eine korpusbasierte Analyse des Phänomens «Blending» am Beispiel des Deutschen und Englischen. *Schriftenreihe Philologia.* 2008. Band 113. Hamburg: Verlag Dr.Kovač, 248 S.
13. Schulz M. Jein, Fortschrott und Ehrgeizhals. *Wortkreuzungen in der deutschen Gegenwartssprache. Zeitschrift für germanistische Linguistik.* 2004. Band 32, Heft 2. S. 286–306.

REFERENCES

1. Harmash O. L. (2011) *Linhvosynerhetychnyi aspekt rozvytku slovnykovoho fondu anhliiskoi movy: monohrafia.* [The linguistic synergistic aspect of the development of the English vocabulary: monograph]. *Zaporizhzhia : Zaporizkyi natsionalnyi universytet*, 324 s. [in Ukrainian].
2. Yenikieieva S. M. (2010) *Linhvosynerhetyka yak napriamok suchasnoho movoznavstva.* [Linguistic synergetics as a direction of modern linguistics] *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii : zb. nauk. prats. Uzhhorod : Uzhhorod. nats. universytet*, 8. 196–203. [in Ukrainian].
3. Yenikieieva S. M. (2011) *Systema slovotvoru suchasnoi anhliiskoi movy: synerhetychnyi aspekt (na materialii novoutvoren kintsia KhKh – pochatku KhKhI stolit).* [The Word Formation System of Modern English: Synergistic Aspect (Based on the Material of the Late Twentieth and Early Twenty-First Centuries)]; *avtoref. dys. d-ra filol. nauk. Kyiv : Kyivskiy nats. linhv. Universytet*, 35 s. [in Ukrainian].
4. Yenikieieva S. M. (2013) *Bazovi y sluzhbovi verboformanty suchasnoi anhliiskoi movy.* [Basic and service verb formants of modern English] *Nauk. visnyk Shkhidnoevropeiskoho nats. universytetu im. Lesi Ukrainky. Filolohichni nauky. Movoznavstvo.* 20. 199–206. [in Ukrainian].
5. Nikolashyna T. I. (2020) *Reduplikovani pryslivnyky v ukrainiskii slovotvirnii systemi.* [Replicated adverbs in the Ukrainian word-formation system] *«Molodyi Vcheniy».* 5.1 (81.1). 24–30. [in Ukrainian].
6. Shchyhlo L. V. (2018) *Diakhronichna evoliutsiia movy* [The diachronic evolution of language] *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii «Filolohiia».* 79. 211–215. [in Ukrainian].
7. Shchyhlo L. V. (2019) *Fraktalna samoorganizatsiia slovotvirnoi systemy nimetskoii movy.* [Fractal self-organization of the word-formation system of the German language] *«Filolohichni traktaty».* Vol. 11, No. 1. 70–79. [in Ukrainian].

8. Shchyhlo L. V. (2020) *Evolutsiia slovotvirnoi systemy nimetskoi movy v linhvosynerhetychnomu vymiri*. [The evolution of the German word-formation system in the linguistic synergistic dimension]: avtoref. dys. d-ra filol. nauk. Kharkiv: Kharkivskiy nats. universytet imeni V. N. Karazina. 30 s. [in Ukrainian].
9. Cannon G. *Blending*. (2000) *Morphologie: ein internationales Handbuch zur Flexion und Wortbildung*. [Morphology: ein internationales Handbuch z Flechion und Wortbildung] Berlin, New York : de Gruyter, 957 S. [in German]
10. Haken H. (2000) *Information and Self-organization : A Macroscopic Approach to Complex Systems*. (Springer Series in Synergetics). Berlin : Springer-Verlag, 222 S.
11. Piirainen E. (2006) Schwampel, Gelbanlage oder Reich(t') im Alter? Wörter-Verbindungen. [Schwampel, Gelbanlage or Rich(t') im Alter? in old age? Word connections] *Festschrift für Jarmo Korhonen zum 60. Geburtstag*. Frankfurt am Main : Peter Lang, S. 113–123. [in German]
12. Reischer J. (2008) Wortkreuzung und verwandte Verfahren der Wortbildung: eine korpusbasierte Analyse des Phänomens «Blending» am Beispiel des Deutschen und Englischen. [Word crossing and related word formation processes: a corpus-based analysis of the phenomenon of «blending» using German and English as examples] *Schriftenreihe Philologia*. Band 113. Hamburg : Verlag Dr. Kovač, 248 S. [in German]
13. Schulz M. (2004) *Jein, Fortschrott und Ehrgeizhals*. Wortkreuzungen in der deutschen Gegenwartssprache. [Yes and no, scrap and ambitious man. Word crossings in the contemporary German language] *Zeitschrift für germanistische Linguistik*. Band 32, Heft 2. S. 286–306. [in German]